

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	พัฒนาการของการจัดการสวนป่า: กรณีศึกษาสวนป่าทุ่งเกวียน จังหวัดลำปาง
ผู้เขียน	นายจตุพล เรียงจนะพาทิ
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพร สว่างศ์ ประธานกรรมการ อาจารย์จรัส ประังเขียว กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าพัฒนาการของการจัดการสวนป่า กรณีศึกษาสวนป่าทุ่งเกวียน มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางพื้นที่สวนป่าทุ่งเกวียนขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ 2) เพื่อศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทการจัดการทางด้านพื้นที่ และ 3) เพื่อศึกษาวิธีการจัดการสวนป่าทุ่งเกวียนในปัจจุบัน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การจัดการสวนป่าทุ่งเกวียนไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามแนวทางของการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC วิธีการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาเชิงประจักษ์ การวิเคราะห์จากข้อมูลเอกสาร และการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ การสัมภาษณ์หัวหน้าโครงการสวนป่า และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการสวนป่าทุ่งเกวียน สำหรับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้ฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ. 2529 และ ปีพ.ศ. 2543 ส่วนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในปีพ.ศ. 2549 ได้จากการแปลภาพดาวเทียม SPOT-5 และจากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ การสำรวจภาคสนามโดยใช้ จีพีเอส หรือเครื่องมือกำหนดตำแหน่งโลกด้วยดาวเทียม

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการจัดการสวนป่า คือ การกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของการจัดการสวนป่า ส่วนปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ เรื่องของงบประมาณ ที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบของการจัดการสวนป่าว่าสามารถทำได้หรือมีข้อจำกัดเพียงไร สุดท้ายคือระบบมาตรฐานที่ใช้ในการจัดการอาจจะเป็นตามหลักสากล (ระบบมาตรฐานการจัดการของ FSC) หรือการจัดการตามที่ประเทศไทยกำหนด

พัฒนาการของการจัดการสวนป่าทุ่งเกวียนมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการใช้ที่ดิน โดยพบว่ารูปแบบการใช้ที่ดินในช่วงแรก (พ.ศ. 2511-2534) เป็นสวนป่าไม้สักเป็นส่วนมาก คือ

14,927.99 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 89.66 และมีพื้นที่บางส่วนใช้ทำการเกษตร 228.28 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.37 รูปแบบการใช้ที่ดินในช่วงที่สอง (พ.ศ. 2535-2543) มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจากพื้นที่เกษตรไปเป็นพื้นที่สวนป่าโดยยังคงพอเหลือลักษณะการใช้ที่ดินเพื่อทำการเกษตรประมาณ 145.24 ไร่ หรือร้อยละ 0.87 และมีพื้นที่ที่เป็นป่าเบญจพรรณลดลงบางส่วนโดยลดลงคิดเป็นร้อยละ 3.19 ส่วนพัฒนาการในช่วงที่สาม (พ.ศ. 2544-2549) พบว่า การใช้ที่ดินในพื้นที่ส่วนมากยังคงเป็นสวนป่า มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าเบญจพรรณไปเป็นพื้นที่สวนป่าคิดเป็นร้อยละ 0.68 และพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยที่ไม่พบการใช้ที่ดินประเภทนา หรือการพื้นที่ที่ใช้ทำการเกษตรอื่น ๆ พื้นที่ป่าธรรมชาติพบได้น้อยมาก และในช่วงนี้การใช้ที่ดินลักษณะเขตชุมชนและสถานที่ราชการเพิ่มขึ้น เพราะสวนป่าทุ่งเกวียนได้แบ่งพื้นที่แปลงปีพ.ศ. 2522 ให้แก่ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย

เนื่องจากทางสวนป่าต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับนโยบายใหม่ของทางรัฐบาล และองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ที่ได้กำหนดให้ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทยเป็นส่วนหนึ่งของสวนป่าทุ่งเกวียน จึงทำให้พื้นที่สวนป่าทุ่งเกวียนมีกิจกรรมอื่น ๆ เกิดขึ้นในพื้นที่ที่นอกเหนือจากการปลูกไม้ในสวนป่าเพียงอย่างเดียว เช่น กิจกรรมการท่องเที่ยวและศึกษาธรรมชาติในสวนป่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ทางสวนป่าทุ่งเกวียนไม่สามารถเป็นไปตามแนวทางการจัดการสวนป่าอย่างยั่งยืนตามแนวทางของ FSC คือ ปัญหาเรื่องของงบประมาณที่ยังจะต้องแบ่งงบประมาณบางส่วนให้กับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย แต่เรื่องแนวทางการปฏิบัติทางสวนป่าทุ่งเกวียนสามารถปฏิบัติตามแนวทางของ FSC ได้ดีพอสมควร โดยในปัจจุบันองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ได้กำหนดให้ทางสวนป่าทุ่งเกวียนใช้มาตรฐานที่ทางองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้กำหนดไว้แทนการใช้มาตรฐานของ FSC เพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นในพื้นที่สวนป่าเช่นกัน

แนวโน้มของการจัดการสวนป่าในอนาคต มีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสวนป่าจากพื้นที่สวนป่าที่มีรูปลักษณะแบบเดิมไปสู่การจัดการสวนป่าเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวในธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ ทั้งนี้กิจกรรมใหม่ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่สวนป่าทุ่งเกวียนควรจะเป็นกิจกรรมที่มีความแตกต่างจากกิจกรรมที่เกิดในศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย เพื่อให้ทางสวนป่ามีความโดดเด่นและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และเพื่อจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปรู้จักสวนป่าทุ่งเกวียนอีกทางหนึ่ง

Thesis Title	Development of Forest Plantation Management: A Case Study of Thung Kwian Plantation, Changwat Lampang	
Author	Mr. Jatuphol Reangjanapatee	
Degree	Master of Science (Geography)	
Thesis Advisory Committee	Assistant Professor Dr. Somporn Sangawongse	Chairperson
	Lecturer Chira Prangkio	Member

ABSTRACT

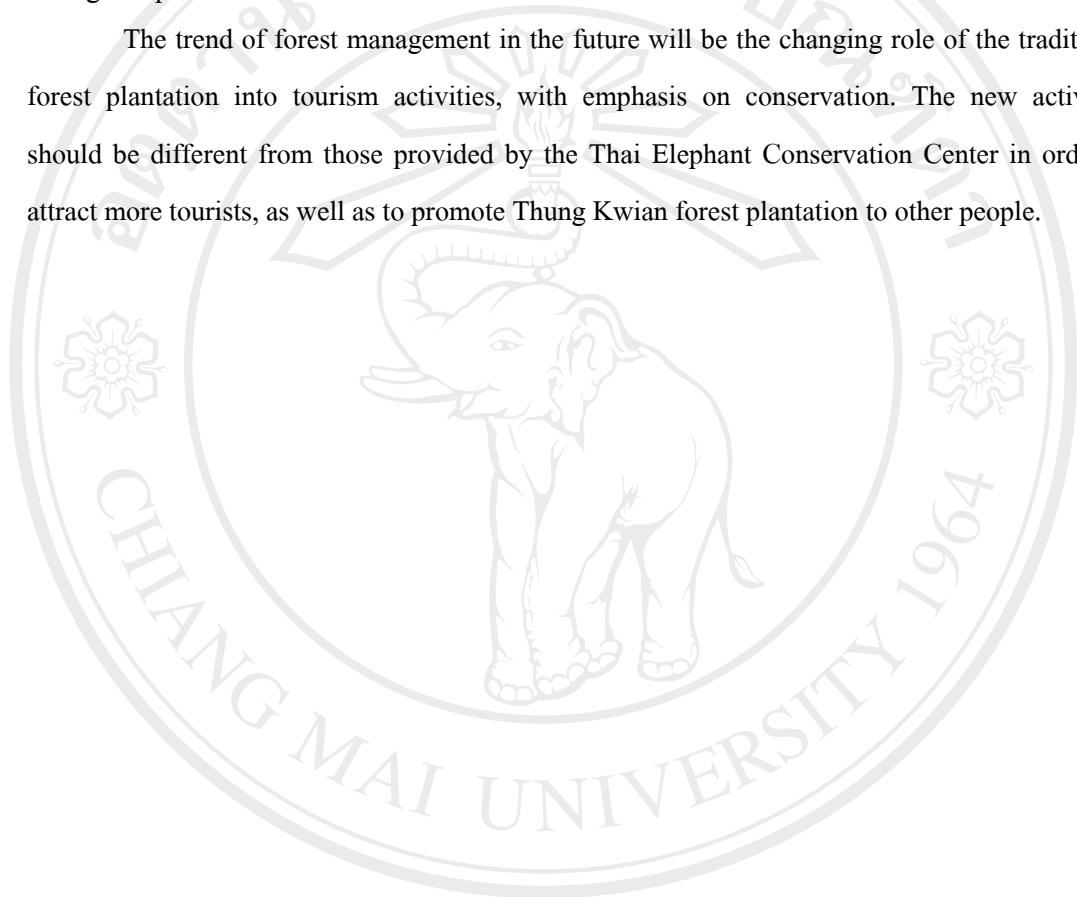
The study of “Development of Forest Plantation Management: A Case Study of Thung Kwian Plantation, Changwat Lampang” has three main objectives: (1) to study the factors influencing the development of forest plantation and management in Thung Kwian plantation; (2) to study patterns of land use change in relation to the changing role of forest management; and (3) to study the present management of forest plantation areas and to point out obstacles in managing forest plantation by using the FSC (Forest Stewardship Council). Information on development of forest plantation from B.E. 2511 to B.E. 2549 was obtained by analyzing historical data and the secondary data. The analysis of spatial data was conducted by using Geographic Information Systems (GIS). Interviewing the head of Thung Kwian plantation was carried out in order to obtain more information on the development of forest plantation.

Land use patterns in B.E. 2529 and B.E. 2543 were obtained from analyzing land-use data base from Department of Land Development (DLD), whereas in B.E. 2549 it was obtained from interpreting SPOT-5 data, as well as from the Forest Industry Organization (FIO) GIS data base. Field surveys were conducted using a GPS.

Results show that government policies are the major factors influencing forest plantation management which can affect the approaches to forest management. The budget has been considered as the supplementary factor that affects the patterns of forest management in terms of advantages and limitations. Finally, The management of forest plantation according to FSC or FIO standard has been considered as another factor influencing the forest management in Thung Kwian plantation.

Land-use in the Thung Kwian plantation from B.E. 2511 to 2534 was mainly teak plantation, except some areas were used for agriculture. From B.E. 2535 to B.E. 2543, agricultural areas were converted into teak plantation, and some dipterocarp forests have decreased. The conversion of dipterocarp forest into teak plantation and conservation areas occurred between B.E. 2544 and B.E. 2549. No agricultural areas such as paddy field were found during this period.

The trend of forest management in the future will be the changing role of the traditional forest plantation into tourism activities, with emphasis on conservation. The new activities should be different from those provided by the Thai Elephant Conservation Center in order to attract more tourists, as well as to promote Thung Kwian forest plantation to other people.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved